

GAZETA

de Transilvania.

ANUL

(CU PREANALTA VOIE.)

AL X-LEA.

N^{ro}. 37.

Brashov, S. Maiu.

1847.

Чізма ші карантинеле.

(Бршаре.)

Ної фъръ съ втезъм а не да пререа днаинтеа атътор авкторитѣдї медиче деспре нелицізінеа аѣ ліпичізнеа чізмеї, ші деспре тревзінда саѣ петревзінда карантинелор, пѣтем пѣмаї атѣта доведї, кѣмкѣ ла а. 1813 ші 1829 чізма се пѣскѣ дн Брашов прїп скѣле молїсїте, каре дїп невьгареа де сеамѣ а зпор дерегѣторї трекѣрѣ прїп карантїна Тїмїшвляї некрѣдїте. Ачестеа днѣш-плѣрї ка съ тѣчет алтеле не доведеск дестѣл де лѣтѣрїт ліпичізнеа чізмеї, ші а еї стрѣ-пѣртаре прїп скѣле де касѣ; їар кѣмкѣ прїп тѣсѣрї карантинешї се поате сѣгрѣма рѣл, довадѣ ла ачестеа не потѣ да маї таре тї-переле карантїне але Ромѣніеї ші але Мол-довеї, каре аратѣ дн фантѣ, кѣмкѣ дѣфїнда-реа лор аѣ пѣзїт статѣл сѣвѣтѣдїї дн аче-стеа дѣл провиндії де тоатѣ молїма, че пѣлѣ атѣлчї ле вѣлѣтѣа де атѣтеа орї, деспре каре днѣс шї докторѣл Хеїне шї алдїї їаѣ пѣдїїѣ консїдерацие! — Нѣ вом сѣвскрїе днѣс нїчї одатѣ черереа Док. Хеїне, ка Рѣсїа шї Ав-стріа съ не словоадѣ дїп прїнчїпѣл сѣѣ карантинеск нїчї вѣтѣї негрѣ сѣвѣт зогїе. Веа-кѣл, стѣрїле днпреціѣр, їнфлїнда статѣрїлор дн сїне, маї апроапеа кѣпоціндѣ а чїзмеї, черчетѣрїле шї есперїментеле фѣкѣте пѣлѣ акѣма а афла патѣра чїзмеї, обсерваціїле карантинешї не траг кѣ сїла шї де п'ам вреа ла о реформѣ маї потрївїтѣ кѣ щїїнда, кѣ дѣхѣл оменеск шї а веакѣлї кѣ атѣта маї мѣлѣт, кѣ кѣт шї мїжлоачеле кѣрѣдїтоаре саѣ фѣкѣт маї кѣпоскѣте, шї се пот аплїка маї зшор. —

Ка съ ведет ачестеа контроверсїї днѣв-дате маї де апроапе, не вом сїлі а фаче кѣ-поскѣте знеле обсервації але ачелор медїчї, карїї дн Егїпт шї Константїнопол се жерт-веск де маї мѣлді ані а ле кѣлѣце, шї пре-варе еї се разїтѣ. Дар ле вом атїнѣе пѣ-маї педѣасѣора, прѣкѣм адекѣ ле поате чї-нева чере днтрѣн арїкѣл де фѣї пѣвлїче.

Dr. Brauer, medik francoz каре аѣ пе-трекѣт 9 ані дн Константїнопол ка медїк практик шї аѣ обсерват чїзма, аша грїеѣе де еа: „Кѣмкѣ чїзма не аѣ днтрат дн ста-тѣрїле крешїне стѣпѣнїреле лор не аѣ де а мѣлдѣтї аспрелор леції медїко-полїціене, не карантїлор шї амерїндѣрїї кѣ педѣанса тордії ла педѣплїнїреа порѣвчїлор, чї не-

маї пѣсѣтѣреї географїче а статѣрїлор сале, маї вѣнеї кѣлѣтѣрї де пѣтѣнт, шї маї шареї пропѣшїрї дн медїціна полїтїкѣ песте тот.“ Ел зїче кѣмкѣ чїзма дїп Константїнопол не е нїмїк алта, де кѣт о epidemie овїчївїтѣ, че се паѣе дїп прїчїнї локале, кѣм е пѣта-реа стѣмпѣрѣтѣреї, аерѣл стрїкат, кѣлѣбра вмедѣ, негрѣ ш. а.

Mac-Lean medik englez аѣ фост чел дїп тѣлѣ, каре аѣ декларат чїзма де нелицїчїосѣ. Ачестеа дѣпѣ че аѣ обсерват фрїгѣрїле гал-вїне дн остроавеле антїле, аѣ мерс ла Кон-стантїнопол шї кѣ днвоїреа стѣпѣнїрїеї аѣ тратат дн сїгалѣрї не чеї чїзмадї. А чїп-чеа зї ел днсвїшї се волѣтѣвї, шї дѣпѣ че се редѣсѣпѣтошѣ, венї днѣрѣнт дн Езропа, шї скрїсе онѣл „деспре воалеле epidemїче шї чїзмаосе.“ Ачестеа аре зрѣтѣоареле прїнчїпе:

а) Ынфлїнделе стрїкѣтоаре але атмосфе-рїї kondїціонеазѣ фрїгѣрїле галвїне.

б) Де ар фї чїзма ліпичїосѣ, атѣчѣе еа не лѣпѣт пѣпѣсарѣа попорѣлї тѣрческ п'ар дн-чѣта маї пайнте де кѣт кѣ тѣрїреа челдї де пре зрѣтѣ ом.

в) Чїзма днчѣе шї днчѣеатѣ дн хотѣ-рѣте перїоде шї дѣпѣ че саѣ днтїнс де парте шї аѣ кѣшѣнат мѣлѣтѣ тѣрїчїзне, еа кам де овѣе днчѣеатѣ дндатѣ; зп темѣїз днведерат кѣмкѣ о kondїціонеазѣ аѣентѣл знїверсал атмосфера.

д) Дн Малта дїнтре ачѣїа че сѣлѣт дн-сѣрчїпадї кѣ кѣрѣденїа тѣрѣлор дн лазарет, дн 15 ані пѣмаї зѣл саѣ молїсїт *).

е) Фрїка де воалѣ тѣрѣѣе торїчїзнеа. Дн Лондра ера чїзма маї аспрѣ кѣнд се днкїдеаѣ оаменїї, шї днчѣетѣ кѣм попорѣл десѣлѣдѣждѣїт днчѣетѣ де а маї прїмї тѣсѣрї де днкїдере шї десѣрѣдїре (сепараре) — ачѣеатѣ їкоанѣ о вѣзѣрѣт шї ла холерѣ.

Dr. Clot-Bey, каре маї мѣлѣт де 12 ані петрече дн Егїпт скрїе дїп Каїро: „Еѣ кѣ дої медїчї франгозї, шї зпѣл спанїол не окѣ-пѣт дн Каїро кѣ трѣтареа чїзмацілор, пої черчетѣтѣм ачѣеатѣ воалѣ ла патѣл волпавїлор, шї дн сала апатомїкѣ фѣрѣ а пѣзї врео тѣ-

*) Кѣмкѣ тѣрѣїле пар саѣ маї нїчї одатѣ не мо-ліпесек не аѣ арѣтат днѣкѣ D. Шенот дн онѣл сѣѣ „Tractatus de peste 1764“ шї деакѣ саѣ зїс вреодатѣ, кѣмкѣ воала саѣ пѣскѣт дїп тѣр-фї, атѣчѣе ла де маї апроапеа черчетаре саѣ вѣзѣт, кѣмкѣ алте прїчїнї ераѣ ла мїжлок.

съръ де преказѣе чел пѣдио кѣте 3—4 часа сѣри не зѣ etc.“ ачест доктор ши аѣ олѣтѣи сѣнце ши пѣроѣ дѣо вѣвоанеле чѣзмадѣлор фѣръ пѣчѣ о сѣдере а сѣпѣтъдѣи. Ел дѣне чѣзма ка ши Парѣсет ши алдѣи де зѣ фелѣѣ де тѣ маѣ интенсѣв, каре асаръ де сѣмптомеле капѣлѣи ши дегастрѣче, есте зрмат де вѣвоане ши де петехѣи.

Bowring зѣ обсерватор де чѣзмъ енглез, аѣ фост трѣмѣс ла Еѣипт де сѣпѣлѣреа Енглѣтереѣ а обсерва чѣзма. Ел зѣче, кѣткѣ тѣзѣреле санѣтаре де аколо сѣпт барбаре, фѣръ скоп, греле ши кѣ тѣлте спесе, кѣчѣ чѣзма пѣ е лѣпѣчѣосѣ. Ачеста зѣче маѣ де парте: „Кѣ адеврѣат де сѣр пѣтеа сѣрѣзѣрта чѣзма аша зѣшор, прежѣм ачеста доведѣе сѣстема каранѣнелор, кѣ че мод ам пѣтеа поѣ опрѣ дѣпѣ сѣстема каранѣнелор, ка сѣ пѣ се лѣдѣаскѣ? Дѣпѣрѣдѣреа лѣзѣрѣлор дѣ прѣмѣтоаре де лѣпѣчѣзне ши пепрѣмѣтоаре есте пѣмаѣ зѣ шлендрѣан.“

Dr. Rösler зѣ обсерватор де чѣзмъ дѣ Сѣирѣа, Констанѣинопол ши Йерѣсалим зѣче деспре чѣзмъ ачестеа: „Тодѣ медѣчѣи ориентѣлѣи, карѣи сѣпт кѣлѣтивѣдѣи дѣидентѣфѣче се дѣвоеск дѣ ачестеа, кѣткѣ чѣзма пѣ се деосебѣе дѣ фѣидѣѣ де тѣфѣл пострѣ саѣ де фѣргѣрѣле невроасе лѣпѣчѣосе. Тоатѣ дѣферѣндѣ стѣ пѣмаѣ дѣ градѣл маѣ маре атѣт дѣ прѣвѣнда прѣчѣнѣлор кѣт ши а дѣкѣрѣсѣлѣи.“ Ел зѣче маѣ де парте: „Пѣпѣ кѣнд тѣ афлат дѣ ориент, гѣдѣеам де тѣлте орѣ, де ам пѣтеа поѣ сѣпѣзне аша зѣселе фѣргѣрѣ невроасе, тѣвоасе ши фереоасе дѣтрѣ варѣ кѣлѣзроасѣ зѣнеѣ асемеѣеа атмосфѣре стрѣкате прѣн пепѣсарѣеа оамѣнѣлор мешѣешѣит прѣдѣсе, атѣпчѣеа ам фѣ дѣ старе ши ла поѣ а прѣдѣче е-мѣнѣнте есѣмоларе де чѣзма ориентѣлѣ.“

Dr. Lafége зѣ обсерватор а чѣзмеѣ дѣ Еѣипт, ши Oberarzt ла зрмѣта лѣи Мехмед-Алѣ зѣче, кѣткѣ ла аплѣ 1835 мѣрѣрѣ де чѣзмъ дѣ Каѣро 50,000 оамѣнѣ, карѣи дѣпѣ пѣререа медѣчѣлор францѣзи карѣем де жѣмѣтѣте се пѣтеаѣ тѣжѣтѣи.

Dr. Cholet аратѣ дѣ опѣл сѣѣ 1836, кѣткѣ чѣзма пѣ е лѣпѣчѣосѣ.

Dr. Aubert зѣ медѣк францѣоз дѣ опѣл сѣѣ ла а. 1840, дѣтѣрѣеде обсервѣдѣиле фѣкѣте де Mac-Leon, Brayer, Fontagner, Lafége, Clot-Bey, Bowring, Cholet, Rösler, Lorinser, Alprini, L. Frank, Pruner, Bulard ш. а. деспре патѣра ши пѣлѣпѣчѣзнеа чѣзмеѣ. Дѣпѣ пѣререа лѣи молѣпѣсѣреа пѣ се фѣче прѣн инфѣкѣде, пѣ прѣн венѣпѣл чѣзмеѣ прежѣм се крѣде де овѣше, чѣ прѣн молѣма (мѣасѣма) чѣзмеѣ, ел пѣ аре пѣчѣи зѣ есѣмплѣз деспре импорѣтѣдѣа лѣпѣчѣзнеѣ де чѣзмъ, ши зѣче кѣткѣ повѣдѣиле деспре импорѣтѣдѣа епѣдѣмѣеѣ ар фѣ ла дѣноѣалѣ, ши пѣдовѣдѣте. Дѣчѣ Aubert лѣзѣнд чѣзма де пѣлѣпѣчѣосѣ, импѣтѣ а еѣ лѣдѣире ши фѣрѣе ла а. 1834—35 дѣ Еѣипт пѣмаѣ констѣлѣжѣеѣ епѣдѣмѣеа а аерѣлѣи, ши молѣмѣеѣ. Ел аѣ обсерват, кѣ дѣпѣпѣтеа прорѣзѣпѣрѣи ачѣлеѣ чѣзме дѣтре оамѣнѣ, аѣ фост о епѣдѣмѣе дѣтре кѣпѣи, воѣ ши гѣпѣи. Ачест доктор саѣ конѣвѣнс прѣн тѣлте черкѣрѣи, кѣткѣ исолѣдѣа ши каранѣнелеле пѣмѣк пѣ скѣтѣск асѣпра чѣзмеѣ, ши кѣ ар фѣ маѣ вѣне а дѣтревѣи рѣгѣле

зѣоверсѣале игѣеѣстѣче асѣпра ачестеѣ воале, каре поате кѣ ар фѣ ши дѣ старе а мѣкшѣора прѣдѣкѣтѣоареле прѣчѣнѣи а ле молѣмѣеѣ, ва ши але сѣрпѣи кѣ тотѣл ш. а.

(Ва зрмѣа.)

БЪЛГАРИА.

Тѣмѣшоарѣ, 6. Маѣ. 1. Маѣ дѣмѣнеадѣ ла 5½ часаѣри мѣрѣи командѣрѣндѣл D. Чорѣч. Тѣмѣшоара пѣрде тѣлѣт кѣ зѣрѣватѣл ачѣста, дѣла каре авае тѣлте дѣвѣлѣтѣдѣрѣи де а а-щѣапта.

Дѣ дѣмѣнека трѣкѣтѣ се дѣнѣ о адѣнѣре дѣенѣралѣ дѣ прѣвѣнда дрѣтѣлѣи де-фѣр дѣла Тѣмѣшѣорѣ прѣн Сегѣдин ла Пѣща, ши дѣпѣ о сѣвѣтѣире лѣпѣчѣитѣ се констѣтѣсѣ сочѣетѣтеа; акѣм пѣ сѣ маѣ поате дѣноѣи пѣмѣнѣи деспре реалѣзѣреа дѣотрѣпрѣндѣреѣ ачѣстѣеѣ дѣганѣтѣче, маѣ алес кѣнд стѣагѣрѣле инѣпѣрѣлор фѣлѣжѣ-ѣеск пѣ кѣтпѣрѣи, пѣсте каре ва сѣ своаре ло-комѣтѣвѣл. Не мѣрѣм фѣарте, кѣ Арѣзанѣи фѣрадѣи пострѣи, дѣ лок де а се вѣкѣра де пѣ-зѣвѣнда поастрѣ, зѣмѣлѣ а пѣ пѣмѣчѣи пѣлазѣрѣле прѣн тот фѣелѣл де пѣскочѣрѣи есѣентрѣче, ва зѣнѣ черѣрѣ дѣ дѣенѣрѣла адѣнѣре а комѣтѣтѣ-лѣи арѣдан, ка сѣ се фѣкѣт пѣастрѣи ла дѣпѣалѣ-тѣл крѣѣеск свѣт локодѣиторѣи епѣре дѣпѣдѣе-карѣеа пѣапѣлѣи пострѣ, ши алѣпѣрѣеа лѣи ла онѣдеаска адѣнѣре а дѣтрѣи зѣгѣрѣещѣи, соко-тѣнд кѣ ачѣ ле ва слѣжѣи порѣкѣл кѣ дрѣтѣл де-фѣр, ка ши кѣ дрѣптѣл камѣиал. — Домнѣ-лор арѣзанѣи! ю пѣ тѣлдѣи дѣнѣ мѣжлокѣл Дѣ-тпѣеаваостре ам азѣит лѣзѣндѣдѣсѣ, кѣ арѣ-занѣи сѣпт чѣеѣ маѣ дѣфокадѣ дѣорѣторѣи де фѣрѣчѣ-реа матѣрѣалѣ а патрѣеѣи поастрѣ; дакѣ стѣ прѣнчѣпѣлѣл ачѣста, де че пѣ амѣрѣжѣдѣи атѣта, скрѣпѣнд кѣнд зѣнѣ, кѣнд алѣта прѣн повѣле дѣ прѣтѣва тѣндѣнѣеѣи поастрѣ? Ю щѣѣ вѣне, кѣ фѣекарѣе дрѣпт кѣцѣетѣторѣи арѣзанѣи кѣзѣоѣде кѣтпѣпѣнѣтоареа пѣсѣчѣзнеа а чѣетѣдѣи Тѣмѣшо-рѣне, карѣеа ка чѣнтрѣл, ши капѣтала дѣвѣел шѣгатѣлѣи Бѣлат есте менѣтѣ де а фѣи зѣ пѣжѣкт де о дѣсѣтпѣнѣтоаре пѣвѣцѣетѣорѣе. Чѣне есте ачѣла, кѣрѣи пѣар фѣи кѣпѣоскѣт кѣтѣ во-гѣдѣи прѣдѣче Бѣлатѣл чѣл вѣпѣкѣзѣвѣотѣт де фѣре кѣ тоате прѣдѣкѣтеле патѣрѣеѣи? каре есте ачѣл патрѣот, каре пѣар дѣорѣи, ка вогѣта ачѣ-ста прѣвѣнчѣе, каре кѣ грѣселе сѣле рѣдѣрѣи ковѣрѣшеде маѣ тоате пѣрѣдѣле Бѣлгарѣеѣи, — сѣ зѣвѣ о комѣпѣкадѣе гравѣнѣкѣ кѣ Пѣста; каре есте дѣ тоатѣ прѣвѣнда подоѣава дѣтрѣи, ши сѣжѣтѣреле пѣвѣдѣтѣорѣеѣеѣи еѣ? Дѣчѣ Домнѣ-лор! дакѣ иѣвѣдѣи фѣлосѣлѣл патрѣеѣи, пѣ апѣкѣдѣи арте дѣ конѣтра ачѣелор, карѣи се сѣжрѣгѣек аѣи конѣвѣче жѣртѣе, фѣе ачѣсте орѣи кѣт де мѣчѣи, ѣарѣ Дѣтпѣеаваостре, дакѣ сокоѣтѣдѣи, кѣ вѣ вѣдѣи дѣжѣосѣи дѣнд тѣва кѣ поѣи, — траѣдѣдѣи дрѣтѣлѣ Дѣтпѣеаваостре пѣ вѣнде вѣлѣ плаче, кѣ поѣи пѣнтрѣ ачѣеа пѣ вѣот пѣрѣта пѣчѣи зрѣ, пѣчѣи пѣзмѣ дѣ прѣтѣва дѣотрѣпрѣндѣреѣи Дѣвѣ-стрѣ; дѣсѣтпѣез пѣмаѣ ачѣи, — кѣ Тѣмѣшѣорѣеѣи пѣ лѣогѣ дрѣтѣлѣ кѣтрѣ Сегѣдин ши Пѣща, каре дѣ сѣжрт се ва пѣне дѣ лѣзѣрѣе, — аѣ прѣѣкѣтат дѣкѣ алѣтѣла ла Рѣшава, ши аша кѣпѣтѣнд Тѣмѣшоара дѣрѣкѣчѣзне кѣтрѣ поарѣта прѣндѣпѣатѣрѣлор дѣла Дѣлѣзѣре, пѣ щѣѣ кѣ карѣе дрѣтѣлѣ вор дѣпрѣзѣва арѣделѣнѣи пѣ алѣлор, кѣ ал

